

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

GREVE LOKALHISTORISKE FORENING

**BIDRAG TIL
GREVE KOMMUNES HISTORIE**

Mit levnedsløb

Af JOHANNES NICOLAJ HANSEN

Hæfte nr. 50 – Februar 2005

Mit levnedsløb
Hæfte nr. 50 i serien
Bidrag til Greve Kommunes historie
Udgivet af Greve Lokalhistoriske Forening
Februar 2005
Tekst: Johannes Nicolaj Hansen
Foto: Familiens fotoalbum
Redaktion: Peder Egelund
Layout: Emil Jakobsen
1. oplag: 400 eksemplarer
Tryk: Fila Offset ApS, Karlslunde

Foto på omslag: Grønhøjgård

Bidrag til Greve Kommunes historie

Mit levnedsløb

Af JOHANNES NICOLAJ HANSEN

GREVE LOKALHISTORISKE FORENING

Hæfte nr. 50 – Februar 2005

Forord

Med udgivelse af dette hæfte, nr. 50 i serien *Bidrag til Greve Kommunes historie*, er det en stor glæde at det er Johannes Hansens erindringer. Minder fra et langt, aktivt og begivenhedsrigt liv i sogneråd, by- og amtsråd, hvor Johannes Hansen på så mange måder har 'sat sine fingeraftryk' med indflydelse for, og til glæde for mange. Idrætten og foreningslivet har også fyldt meget i familiens liv, ligesom vi tydeligt fornemmer hans trofasthed overfor mange fra soldatertid og ophold på idræts- og landboskoler.

Ud over de mangfoldige tillidshverv, som Johannes Hansen fortæller om, er der flere ting han beskæftiget 'springer over', men som vi, der har haft den store glæde at arbejde sammen med ham i forskellige sammenhænge, mindes med glæde. Hans aldrig svigtende interesse og arbejde for de svage i samfundet, gør ham til noget helt enestående. Vi er glade for at have lært denne humanist bedre at kende, han har betydet mere for Tune end de fleste ved.

Til Birte og Johannes Hansen skal lyde en stor og varm tak for dette bidrag.

Peder Egelund og Peder Broager.

Indhold

	Side
Indledning	7
Besten	7
Nordgården	8
Pogeskolen	9
Den store skole	9
Julen	11
Konfirmation og foreningsliv	13
Krisen i trediverne	14
Askov Højskole	14
Ejlekærgård	15
Tune Landboskole	15
Dyrehøjgård	16
Soldat	17
Ollerup Gymnastikhøjskole	19
Hjem til Nordgården	20
2. verdenskrig	21
Besættelse og befrielse	22
Bryllup	23
Grønshøjgård	24
Tillidsposter	25
Tune sogneråd	25
Gang i byggeriet	27
Kommunalreformen	28
Borgmester i den nye storkommune	28
Amtsrådet	30
Strukturændringer	31
Roskilde Sparekasse	32
Den tredje alder	34
Tidligere udgivne gule hæfter	35

Indledning

Mit navn er Johannes Nicolaj Hansen. Jeg er født på en lille gård på Vindinge Mark den 4. december 1914. Området er i dag – efter grusudvinding – omdannet til et ufrugtbart, uskønt landskab. Gården er nedrevet. Den hed Mørkegård.

Det var i 1914, da verdenskrigen brød ud. Min mor og far, Marie og Oluf Hansen, købte gården i august 1914, og i september blev far indkaldt til sikringsstyrken.

Min mor og bedstemor måtte klare gårdens drift. Mor har fortalt, at jeg stod i et lille trækar på staldgangen under malkningen og staldarbejdet.

Vi boede tæt ved Tunestillingen: Et fæstningsanlæg med en kæde af skyttegrave fra Roskilde Fjord til Køge Bugt. Det var et led i Københavns bevogtning.

Mange soldater opholdt sig i området i længere tid og stiftede familie.

Besten

Jeg husker ikke ret meget fra denne hårde tid. Jeg havde verdens dejligste bedstemor. Vi kaldte hende ‘Besten’. Hun var født på Fyn og hed Marie Olsen. Hun blev tidligt enke. Min bedstefar var veteran fra krigen 1864. Besten var hans anden kone, og han døde, da hun var 50 år gammel.

Besten levede meget fattigt – økonomisk. Ofte var hun mejerske på mejeriet og ellers var det løst arbejde på gårdene. Hun målte 160 cm og vejede 100 kg.

Besten boede i et lille hus ved gadekæret i Vindinge by. Der var en stue, meget sparsomt møbleret. Køkken med cementgulv, et lille komfur og en tallerkenrække. I soveværelset var der to store messingsenge med olmerdugs-sdyner. I brændehuset var der ‘das’ i det bageste hjørne. Det var dejligt at besøge hende.

I lange tider boede hun hos os på gården, når der var særlig travlt. Besten og jeg sov altid i samme værelse. Hun var metodist. Hun læste historier for mig.

Det var tit ‘En bondesøn som hed Hans. Han havde været udenlands’.

Inden vi skulle sove, læste hun et stykke i Bibelen. Den var meget slidt. Vi havde det hyggeligt, alt det vanskelige kom i baggrunden. Vi foldede

Mine forældre Marie og Oluf Hansen.
1916.

hænderne og takkede for dagen, som var gået. Der var ro og taknemlighed i vore sind.

I november 1918 fik jeg en lillebror. På det tidspunkt rasede *Den spanske Syge*. Mange mennesker døde af sygdommen.

Mor og lillebror var syge i lang tid.

Jeg blev isoleret hos Besten og henvist til at færdes ude i den friske luft for at undgå smitte.

Vi gik begge fri, og de øvrige klarede sygdommen, men ikke uden en svækkelse af helbredet.

Det er en lykke at være født på en landejendom. Der er altid beskæftigelse – selv i dårlige tider er der mad nok. Man lever i en nær kontakt med dyrene og naturen.

Man er tidligt med i det daglige arbejde, og dengang var der mange menneskers færden på en gård. Min mors og fars søskende var tit på besøg. Jeg var det første barn i den næste generation og nød kælenavnet *guttermand* uden at vide, hvad det betød.

Mine mostre var gift med soldater fra Tunestillingen. De bosatte sig i København. Onklerne havde motorcykler. De talte københavnsk og sagde *sgu*, hvor vi ellers sagde *skam*.

Bestens opdragelse bevirkede, at jeg ikke kunne forstå deres sprog. Alligevel mindes jeg et dejligt familieliv i disse år.

Nordgården

I 1920 flyttede vi til Tune. Far overtog sin fødegård Nordgården efter sin far, Niels Hansen. Der var dengang 62 tdr. land tilhørende agerjord. Gården ligger midt i byen, nabo til skolen, nær kirken, Brugsen, smeden, bageren og andre daglige forbindelser. Der var flere fordele derved.

Det var meget gamle bygninger. Møddingen lå ud til gaden. Det var praktisk, for så kunne møddingsvandet løbe ud i vejgrøften. Det var lige forbi bagerforretningen.

Markdriften var mere omstændelig end på Mørkegård. Det var upraktisk at trække køerne 1½ km, når de skulle på græs.

Pogeskolen

Samme år begyndte jeg min skolegang i *Pogeskolen*. Første dag fulgte mor mig i skole. Jeg havde fået rygsæk, tavle og griffel, nye franske spidsnude træsko, kludesko til indendørs brug og tøj som hed skoletøjet.

Der var dejligt i Pogeskolen. Der var billeder på væggen. Det var forskellige dyr, og det var Morten Luther og kongen. Der var et landkort over hele Danmark. Det var meget slidt. Der var huller flere steder, hvor de store byer skulle være. Og der var et lille kort over Palæstina.

Mødrene fik kaffe i lærerinde frk. Andersens lejlighed. De snakkede, så det kunne høres langt væk. Vi sad stille, pigerne i den ene side af klassen og drengene i den anden. Absolut den roligste dag i de to år, vi gik i Pogeskolen.

Når vi kom hen imod jul kom lirekassemanden. Vi kaldte ham *Duddel-Per*. Han hed Peder Pedersen. Hele klassen kom ud i skolegården og dansede rundt om Duddel-Per og lirekassen.

Der var faldet nogle toner ud sådan med årene, men vi kunne i alt fald høre *Glade jul, dejlige jul* og *Et barn er født i Bethlehem*. Der hvor tonerne manglede, sagde det *dut*. Det gjorde ikke noget, for vi sang godt med. Vi havde lært dem udenad god tid i forvejen.

Frk. Andersen lagde nogle mønter i Peders kasket. Jeg glemmer aldrig hans taknemlige udtryk. Han tog kasketten af og på mindst ti gange, inden han var ude ad lågen.

Resten af dagen sang vi julesalmer. Det blev altid klart pointeret i undervisningen, hvad salmerne og bibelhistorien betød. Jeg var ikke i tvivl om, at ærlighed, redelighed og næstekærlighed var det vigtigste i et kristent liv.

Når der en enkelt gang kom en flyvemaskine hen over byen, kom hele klassen ud i skolegården og vinkede til vidunderet. Vi havde en stor oplevelse.

Pogeskolen er for længst kasseret som værende utidssvarende. Men den har haft sin store betydning for os, der oplevede livet der.

Så kom jeg i tredje klasse i den store skole, som den hed. Der var højt til loftet, og vinduerne sad så højt, at man ikke kunne kigge ud. En stor sort kakkellovn sørgede for varmen. Det var drengenes opgave at hente brænde på loftet og kul fra poststalden.

Den store skole

Vi havde to lærere: Nøhr og Jensen. Lærer Nøhr var førstelærer i over 40 år. Han satte sit præg på livet i kommunen.

Vi lærte salmeversene udenad. Profeterne, disciplene, kongerækken og tabellerne skulle kunnes på fingrene. Der var helt faste regler i den daglige

undervisning. Det vi lærte, lærte vi grundigt hos Nøhr. Han kunne blive meget vred, men man kunne se, når det trak op, for så blev han hvid i ansigtet.

Han tog uddannelse som sløjdlærer. Det var et stort gode for os drenge og karle i byen. Bibliotek startede han. Der kom to små kasser bøger med rutebilen to gange om ugen. De kom fra biblioteket i Roskilde. Han lånte dem ud fra sin entré to aftener om ugen. Politisk var han radikal, og det satte sine spor i byens liv.

Lærer Jensen hældede med hovedet. Det betød, at han var meget religiøs. Han måtte tit ud i vores dige og skære en ny kæp. Der var brug for mange afstraffelser i hans timer.

Han havde sangtimerne. To klasser var slået sammen, vi sad meget tæt. Det var vanskeligt at få ro. En dag råbte drengene lovlig højt:

»Jeg vil hakke dig i nakken med min spade.«

Jensen blev vred og slog os oven i hovedet med violinbuen. Den knækkede, og der blev ikke mere sang den dag. Det har altid været svært at være ung lærer.

Vi gik kun i skole hver anden dag, og når der var travlt i landbruget, blev vi hjemme. Der blev betalt skolemulkt (bøde for at blive væk fra skolen), ca. 15 øre, så det kunne godt svare sig for landmændene. Flere var ude at tjene i de sidste skoleår. Jeg har altid været glad for at gå i skole. Det gjaldt om at lære noget.

Jeg var ikke ret gammel før arbejdet på gården optog det meste af min tid både før og efter skoletid. F.eks. skulle jeg malke køer, muge i staldene, følge heste i marken, tærsk i laden og feje gårdspladsen. Vi var alle fælles om arbejdet.

Landbruget var også dengang inde i en stærk udvikling. Hesteomgang blev til lokomobil og senere til elektriciteten som trækraft. Leen blev afløst af slåmaskine, aflægger og senere selvbinderen. Arbejdet fulgte årets gang. Jordens tilberedning og såning om foraret. Hvor er det altid dejligt, når markerne grønnes, og alting spirer og gror.

Sommeren, hvor afgrøderne plejes og passes. Stikke tidsler, luge roer og sanke sten var ikke lige spændende altid.

Høsten var en dejlig tid. 'Slæbe neg sammen', sætte hob, lægge læs, køre hjem og sætte i lo og lade.

Vejret kunne gøre høstarbejdet vanskeligt.

Skoleferien blev altid lagt i høsttiden, børnenes arbejde havde sin betydning.

Efteråret med roeoptagning var anstrengende. En kold morgen med is på roebladene, optagning med håndkraft, krum ryg hele dagen.

Efterårs- og vinterpløjning med heste kunne jeg godt lide. Man fløjtede og sang.

Der var dog megen forskel på hestenes villighed.

Familiefoto fra 1960.

Julen

December står altid i julens tegn, og det gjorde det også derhjemme. Der var en slagtedag. En stor fed gris blev slagtet. Fedtet havde større betydning dengang, hvor vi arbejdede mere med musklerne. Der blev tændt op under gruekedlen, og alt var parat til slagter Hans Nielsen kom.

Der blev lavet blodpølse. Jeg var altid med til at skylle og vende tarmene, som skulle bruges til blodpølsen. Der blev lavet sylte, finker, leverpostej, fedtegrever, rullepølse og det, som skulle i saltkarret, blev skåret til. Skinkerne kom til røgmanden. Der blev spist godt de første dage efter en slagting. Opbevaringsmulighederne er ikke som i dag.

Vi kom altid i bad efter juleslagtingen og efter storvasken. Gruekedlen var varmet op, så der var varmt vand. Far badede først, og så fulgte mor og børnene efter. Det var en månedlig begivenhed.

Ølmanden fra Havdrup kom med et anker juleøl. Det blev lagt i kælderen. Der blev sat tud på, parat til tapning i julen. Normalt fik vi mælk til morgenmaden, vand til middagen og te om aftenen.

Så var der bagedagen. Småkagerne blev altid bagt om eftermiddagen, når vi kom fra skole. Vi fik hver en klump dej, rullede den en ekstra gang i mel.

Jeg synes altid, den blev noget sort, inden den blev til kagekoner og andre figurer.

Brunkagerne blev formet med et ølglas, og der kom en halv mandel midt på. Vi måtte også vride klejner, men måtte ikke komme for nær det store, sorte, rødglødende komfur. Der blev fyret med kvas og brændeknuder. Kagekasserne kom op på øverste hylde i køkkenskabet.

Så kom den aften, hvor vi lavede julestads. Der blev klippet hvide engle og lavet roser og kræmmerhuse. Flagene blev gemt fra år til år. Mor var god til at finde på, og hun mestrede saks, nål og tråd. Far var trætt, han lå på sofaen og sov på forskud. Vi var længe oppe den aften.

Der var mange forberedelser på gården. Der blev kørt roer ind, fejtet gårdsplads, de sidste redskaber kom i hus. Ploven skulle i hus af hensyn til Jerusalems skomager, som ellers ville sætte sig på den. Hestene blev skoet, så de var parat, hvis vi skulle køre med brandsprøjten. Der blev skåret hakkelse, en stor bunke til hele julen

I 1923 fik vi elektricitet, så gik det hele meget lettere end ved de gamle lygter og hesteomgangen. Båsene og boksene i staldene blev ekstra rensede. Det værste lårnøg blev striglet af de langhårede kvier, som var kommet på stald.

Ja, og der blev rensset hønsehuse. Gødningen havde nærmet sig siddepindene. Mange steder gik hønsene frit, så skete der en vis spredning. Det var også en opgave at finde rederne. Der blev lagt fint hø frem, så både heste og køer kunne få et ekstra godt foder juleaften.

Indendøre kom Boel, Kresten Fodermesterens, og var med til at gøre jule-rent. 'Besten' var kommet i god tid.

Dengang kørte posten hver dag fra Roskilde til Tune i en lille gul vogn forspændt en brun hest. Ole hed posten. 'Besten' kørte med fra Vindinge til Tune. Det kostede 15 øre, men hun brugte også to pladser. Hun havde altid strikket et par vanter eller et par lange strømper til mig.

Enkelte år kørte vi i hestevogn til Roskilde og så juleudstilling. Der var nisser, der bevægede sig, der var tog og dampmaskiner. Det var noget man så på og ikke noget legetøj, som man turde ønske sig. Mor købte gerne bløde julegaver. Endelig blev det juleaften.

Juleaften fik vi altid flæskesteg og risengrød. Mor bad en kort bordbøn, og far sagde glædelig jul alle sammen. Vi spiste i den fine stue, rigtig dug på bordet, pyntet med tællelys, og så fik vi juleøl.

Det mest spændende ved spisningen var mandelgaven, en lille marcipan-gris. Der blev altid spist helt op. Den, der fik mandlen, gemte den så længe som muligt for at øge spændingen.

Alle tog af bordet og vaskede op, lige undtagen far og forkarlen. De snak-kede fornuftigt. Mor tændte lysene på juletræet i den store stue. Det var et stort øjeblik, når dørene gik op.

Vi sang fire julesalmer, mens vi gik rundt om juletræet. Jeg holdt altid Besten i hånden. Efter *Højt fra træets grønne top* delte mor julegaverne ud. Gaverne var mere beskedne end i vore dage. Mor læste juleevangeliet, vi foldede alle sammen hænderne. Besten lukkede øjnene for bedre at kunne samle sig om budskabet.

Kræmmerhusene blev tømt for godterne, og de voksne fik kaffe og småkager. Pebernødder og brunkager var beregnet til både jul og nytår.

Juledag var hele familien i kirke. Prædikenen var altid meget lang. Når der var så mange i kirken, talte de gamle præster altid længe.

Juledagsaften besøgte vi min farfar. Farmor døde tidligt. Farfar blev gift igen, og der kom en ny børneflokk. Vi blev efterhånden også ret så mange børnebørn. Børnene spiste i en stue for sig selv.

Mændene var bønder. De diskuterede politik. Det var regeringen, der altid var noget i vejen med, og det var altid de forkerte, der var kommet ind i sognerådet. Tyreholdsforeningens tyre var meget vigtige emner.

Da juletræet blev tændt, kom den rette julestemning frem. Børnene gik rundt om juletræet, og de voksne sad rundt i stuen. Alle sang godt med på salmerne. Det var uden salmebog.

Anden juledag kom mors familie fra København på besøg. De havde moderne julegaver med, og de kunne forskellige julesange og julelege. Familien var ikke så stor, så det var mere overkommeligt end hos farfar.

Tredje juledag var vi til stort juletræ i idrætsforeningen. Næsten hele landsbyens befolkning var samlet i skolens gymnastiksal. Lærer Nøhr sang julesalmer med os og fortalte en julehistorie. Andenlæreren legede julelege med os: *Ræven rask over isen* og *Jeg gik mig over sø og land*. Godteposen blev mere og mere fedtet og hang fast i lommen.

Juleforberedelserne er blevet anderledes, men lige inspirerende og glædelige. Vi må endelig passe på, at julen ikke bliver forretningsmæssig.

Der er en mildere og venligere stemning hen under jul. Dagene er korte, så vi skønner mere på lyset. Vi oplever naturens pragt, når den forbereder sig på vinteren, eller når sneen dækker markerne og pryder træer og buske.

Vi skriver julebreve til familie og venner køber julegaver. Der er venlige tanker i vore sind. Vi har altid haft brug for, at det bliver jul. Vore kirker fyldes juleaften. Juleevangeliet er det samme som i vores barndomsjul. Vi ønsker hinanden en glædelig jul og alt godt i det nye år.

Konfirmation og foreningsliv

I 1929 blev jeg konfirmeret. Selv om jeg arbejdede på gården derhjemme, var det alligevel svært ikke mere at skulle i skole.

Det var lang tid at skulle arbejde fra kl. fem om morgenen til kl. seks af-

ten, og i mange travle aftener endnu længere. Friaftenerne brugte jeg i aften-skolen og til gymnastik og håndbold. Der har altid været et godt ungdomsar-bejde i Tune, og det har min store interesse.

Mor og far var meget optaget af byens foreningsliv. Mor var med til at starte husholdningsforeningen. Det er sjovt at tænke på alt det, hun lærte om madlavning, syning og hvad der ellers var af opgaver i hjemmet.

En gang havde der været undervisning i strykning af skjorter. Dagen efter kunne vi i skolen se hvis mor der havde været med: De kunne ikke dreje ho-vedet, så stive var *kravetøjet*.

Tak til husholdningsforeningen for sundhed og velvære.

På amtsplan var mor den første formand for Venstres kvinder. Hun gjorde et stort arbejde for at få kvinderne med i det politiske liv. Højskolen var no-get grundliggende i mine forældres livssyn. Hjemmet var præget af slid, spar-sommelighed og den tids bondekultur.

Far var meget krævende og havde et hidsigt temperament. Det gjaldt om at komme væk, når han begyndte at rulle med øjnene. Mor havde humor, ini-tiativ og et blidere temperament. Det lærte jeg meget af.

Krisen i trediverne

Krisen først i trediverne satte sine dybe spor. Afsætningsvanskeligheder satte priserne i bund, og samtidig fik vi en voldsom arbejdsløshed. Man-ge landmænd havde så store tab, at de måtte gå fra hus og hjem.

Vi fik produktionsreguleringer, f.eks. svinekort, og man fik gældssanerin-ger. Forbruget blev skåret ned til et minimum. Der kom en misstemning og uro. I fars familie spredtes man i alle mulige politiske partier, f.eks. L.S., no-gen havde sympatier for det, der skete i Tyskland. Det gik ud over familieli-vet. Sammenkomsterne blev sjældnere, og dialogen anspændt.

Mine onkler i København blev arbejdsløse, det var endnu værre end kri-sen på landet, hvor vi trods alt havde beskæftigelse og mad nok. Også de blev politisk yderliggående, men i den modsatte retning. Følgen blev, at man næ-sten ikke kom hinanden ved. Modsat det der var brug for.

Askov Højskole

I 1933 kom jeg på Askov Højskole. Jeg trængte til at komme ud og havde I sparet så mange penge sammen, at der kunne blive til et højskoleophold.

Med mine sparsomme skolekundskaber var det et slid at følge med i un-dervisningen. Forstander Arnfred og C. P. O. Kristiansen var den tids dygtig-ste lærermestre.

Opfattelsen af historien, de folkelige bevægelser og den politiske udviklingstendens fik en grundig behandling. Betydningen af Hitlers overtagelse af magten i Tyskland kunne selv den dygtigste historiker ikke forudsige. Vi var over 200 elever. Der var et liv og røre på et plan, som jeg ikke tidligere havde oplevet. Der var tilrettelagt udflugter til egnen eller rettere hele Sønderjylland. Vi fik kundskab til denne landsdels særlige historie og kultur.

På skolen kom der mange dygtige foredragsholdere, f.eks. forfatteren Jørgen Bukdals foredrag var en inspirerende oplevelse.

Der var sangaftener. Der var folkedans. Der var musik. Der var gymnastik, amatøropræden osv. Jeg fik meget at bygge videre på, mødte mennesker med udsyn og tro på livskvaliteter.

Ejlekærgård

Fra Askov rejste jeg til Farendløse ved Ringsted. Jeg blev karl hos den dygtige kvægavler Niels Nielsen på Ejlekærgård. Dengang var alsidigt landbrug almindeligt, dvs. at man havde både heste, køer, svin og høns. Driften i marken var tilpasset hertil. Det var en meget arbejdskrævende drift.

Vi var syv karle. Gården var på 80 tdr. land. Jeg havde ikke besvær med det tunge arbejde og lærte meget om avl, sædskifte og driftsplanlægning.

Det gjaldt særlig pasning af en elitekvægbesætning. Der blev solgt mange tyrekalve til avl i kvægavlsforeningerne. Dengang var det rene racer, f.eks. som på Ejlekærgård, Rød Dansk Malke race. I dag er krydsninger helt dominerende.

Lønnen for en voksen karl var 200 kr. for en sommer og fri kost og logi.

Jeg boede på et svinehusloft, ellers var det almindeligt, at karlekamrene lå ved siden af hestestalden. Vaskeforholdene var meget spartanske. Der var seng med halm og tunge olmerdugsdyner.

Møblerne var fra en fjern fortid, kasserede fra 'privaten'.

I fritiden deltog jeg i egnens idrætsliv. Jeg var glad for arbejdet og livet blandt landboerne.

Tune Landboskole

Vinteren 1934-35 var jeg elev på Tune Landboskole. Det var en friplads, betalt af et legat stiftet af ejeren på godset Gjeddesdal. Forstander Niels Bredkær var meget kendt for sit arbejde både i og udenfor skolen. F.eks. hans månedlige landbrugsudsendelse i radioen var meget anerkendt i alle kredse i befolkningen. Han magtede at fremføre landbruget og dets problemer på en tiltalende og oplysende måde.

Der var dygtige lærere på Tune Landboskole. Vi fik en grundig faglig undervisning i kemi, fysik, jordbundslære, husdyrfodring og -avl, maskinlære og driftsplanlægning.

Der er grundregler som aldrig ændres, men mange ting har gennemgået meget store ændringer:

I vores maskinbog stod der, at mejetærskerne ikke ville kunne bruges under det danske klima.

- Traktorer ville kunne bruges på herregårdene.
- I planteavl var sædskiftet roer, byg, græs, havre og vinterhvede det mest anbefalede.
- Krydsninger i husdyravlen blev absolut frarådet.
- Køerne på landboskolen blev malket tre-fire gange i døgnet, og det var med håndkraft.

Der blev arrangeret udflugter til veldrevne landbrug og landbrugsvirksomheder. Det vigtigste vi lærte var, at være positive og vågne overfor enhver udvikling fagligt og erhvervspolitisk.

Tune Landboskole havde dengang 136 elever. I 1967 var der kun 17 elever (jeg var Undervisningsministeriets tilsynsførende på skolen i nogle år). Det var en barsk udvikling, som har fået stor indflydelse på den økonomiske og politiske udvikling. Vi blev et lønmodtagersamfund, hvor det er vanskeligt at tilpasse lønninger og produktionspriser.

Tune Landboskole virker nu som kursusjendom og informationskontor, populær på nye felter.

Dyrehøjgård

Sommeren 1935 fik jeg plads på Dyrehøjgård på Refsnæs hos Mads Nielsen. Der var 100 tdr. land let jord, meget kuperet terræn, helt ud til fin badestrand. Gården var nyopført efter en ildebrand, store, gode bygninger.

Det kneb med økonomien. Det reddede man ved at udleje stuehuset som pensionat for københavnere om sommeren. Livet på gården fik et andet præg end på almindelige gårde. Jeg kom til at kende en anden slags byboere, og familien på gården sled for at gøre gæsterne tilpas.

Driften af gården blev noget, som karlene og fodermesteren selv fik en kritisk ordre til at tage sig af.

Jeg havde svært ved at køre på de store bakker. Med vognlæs skal man køre lige op og ned af bakkerne, og med selvbinder skal man køre på tværs.

Der var nogle dejlige oldenburgerheste, som jeg var glad for at køre med, både i marken og i byen. Vi kørte mælketur hver anden uge.

Jorden var let at tilberede og at arbejde med, men udbyttet var ikke så godt. Besætningen var jerseykøer. De er mere nøjsomme end andre racer.

Indretningen af de nye bygninger var ikke særlig praktisk. F.eks. bar man kornet i sække fra den ene længe over i den anden, helt ind over gårdspladsen, senere ned igen til formaling i den tredje bygning. Det trænedede rygmuskelne, når sække med 100 kg blev båret rigtigt.

I juli og august flyttede alle karlene ind i bilgaragen. Den gamle Ford måtte ud. Der skulle være plads til flere sommergæster i karlekamrene. Vi fik god mad, selv om det altid var resterne fra sommergæsternes bord.

Der var fire piger på gården og fire karle. Det var virkelig sjovt, og det er et naturskønt område, så vi nød den sparsomme fritid. Der var fin badestrand, plantager, sportsplads og udflugtsmuligheder.

Soldat

Fra Refsnæs kom jeg til Østerbro i København, hvor jeg aftjente min værnepligt ved Gardehusarregimentet. Den 22. oktober ankom årgang 1935 til Københavns Hovedbanegård.

En leder fra KFUMs soldaterhjem fik hurtigt samlet os sammen. Han var ikke i tvivl om, hvem der skulle på husarkasernen. I flok og rad traskede vi ud på Østerbro. Det var godt, vi blev samlet sammen. De fleste havde sikkert gået forkert i den store by, hvis det havde været på egen hånd.

Kl. 12 myldrede vi ind af den store flotte gitterport. Der var ikke tid til følelser og forventninger. Først fik vi nummer og bynavn. Jeg kom til at hedde Vindinge, navnet på min fødeby.

Vi trådte an i række og gelede. Hver enkelt fik udleveret en stor sæk indeholdende tøj, uniform og forskellig udrustning. Alt skulle passe, hue, støvler, bukser og det hele. Passede huen ikke, var det fordi hovedet var for stort, bemærkede befalingsmændene. Derefter var vi til staldtjeneste. Aldrig før havde jeg set så mange flotte heste. Alt foregik i løb og under evindelig kommando. Sproget var saftigt, men absolut bydende.

Så var det spisetid. Op på stuerne efter spisegrejterne, ned igen. Det varede for længe, om igen. Spisestuen, også kaldt *Tutten*, lå bag ved belægningsbygningen. Vi blev *ført* til spisning og var under tilsyn hele måltidet.

Om aftenen marcherede vi ind til soldaterhjemmet i Gothersgade, hvor det civile tøj blev afleveret. Det var et herligt syn for dem, vi mødte. Tøjet passede stadig ikke alt for godt, og det kneb med at gå i takt. Vi havde hårde senge med tæpper, men trods mange helt uvante oplevelser, sov vi dybt og roligt.

Dagene gik efter samme mønster, dog med jævnt stigende krav. Strigling af hestene var på kommando. Med en halmvisk i hver hånd svingede vi rundt

med armene. Det var lettest, når man ikke rørte hesten for meget. »På staldgangen ret,« lød det. Sådan gik det frem og tilbage, hurtigere og hurtigere. Fejning af staldgangen. Om igen og om igen, i forvildet tempo.

Ridningen i ridehuset krævede træning. Hestene kunne godt drille de nye ryttere, særlig når det gjaldt springning. Da vi fik lært at ride og behandle hestene, fik vi egen hest. Der blev et kærligt tillidsforhold mellem rytter og hest. Man var fælles i øvelserne og i den daglige dont. Heste og mandskab var et hele.

Våbenbrug og eksercits var ikke så spændende som ridningen. At svinge en sabel er ikke så enkelt som det ser ud til.

Jeg blev rekylgeværskytte: Der var kun fire ved eskadronen plus deres hjælpere. Det var svært at løbe med et rekylgevær i øvelsessituationer, og når delingen skulle hurtigt til nye stillinger. Jeg havde den fornøjelse at blive regimentets bedste rekylgeværskytte, altså opnåede de bedste resultater.

Der blev tildelt den bedste geværskytte, den bedste rekylgeværskytte og den bedste maskingeværskytte en smuk regimentspræmie. Hele regimentet var samlet i kasernegården, da oberst Gjersing overrakte os anerkendelsen.

Rekrutskolen var streng. Mange kunne ikke klare strabadserne og måtte en tur på sygehuset. Disciplinen var hård, og vi lærte at holde kæft, trit og retning. Vi lærte, at man kan mere end man tror og finder sig i mere, end man tror.

Tre uger lå eskadronen i teltelejr i Jægerspris. Det var forfriskende, at øvelserne foregik i så naturskønne områder. Befalingsmændenes tone var mildnet. Kammeratskabet udvidet. Mere fritid, og lønnen var hævet til 65 øre om dagen.

Efterårsmanøvren blev afholdt i Sydsjælland. Jeg var meget glad for at komme rundt i området både på øvelse og på indkvartering. Det var altid naturligt at hjælpe til på de ejendomme, hvor man blev indkvarteret. Man blev godt behandlet og fik nye venner.

Som rekylgeværskytte fik man altid en central placering i øvelserne. Der blev et tillidsfuldt forhold mellem befalingsmænd og mandskab.

Kongerevyen blev afholdt på Fladsaagaards marker. Kong Christian 10. var til stede. Prins Viggo var altid med på regimentets store øvelser.

Efter 12 måneders tjeneste blev vi hjemsendt. Det var rørende at tage afsked med sin hest og sine kammerater. Det havde været en streng skole, rig på oplevelser. Vi er stadig stolte af, at vi hører til i Gardehusarregimentet. Man kom også til at kende København på både godt og ondt.

1937 blev jeg fodermester hjemme på Nordgården. Der var en god kvægbesætning, ca. 20 malkekøer. Det var malkning med håndkraft. Løsdrift på græsmarken om sommeren var en stor lettelse. Ensilage var et nyt foder, som gav en rationel udnyttelse af roemarken og et godt proteintilskud til kærerne. Årsydelsen var 240 kg smør pr. ko i gennemsnit.

Der var 40 besætninger i Tune. I dag, 1983, er der kun en kvægbesætning. Jeg kom i bestyrelsen for idrætsforeningen og deltog meget aktivt i idrættens og livet blandt byens ungdom.

Dette inspirerede til at spare sammen til en delingsføreruddannelse på Ollerup Gymnastikhøjskole. Første november rejste jeg til Ollerup.

Ollerup Gymnastikhøjskole

Højskoleundervisningen på Ollerup lå intellektuelt på et noget lavere plan end på Askov. Det havde været bedre at begynde på Ollerup og senere komme på Askov. Det var den 'kropslige' udvikling, der var i højsædet på Ollerup.

Uddannelsen i at være leder har mange aspekter: Overvindelse af personlige hæmninger, respekten for andre menneskers kunnen og meninger, målsætning og livsindstilling.

Der var gode forhold på gymnastikhøjskolen: Idrætshal, svømmehal, gymnastiksale og stadion. Forstander Niels Bukh var banebryder på gymnastikkens område. Hver en øvelse og øvelsesplan var opbygget vekslende mellem kraft, smidighed og behændighed. Der var en stigende udvikling vinteren igennem. Virkningen af øvelserne var synlige på alle 200 elever, da skolen sluttede.

Vi havde dygtige lærere i svømning, boldspil og idræt. Der var god disciplin. Hvis nogen optrådte upassende blev de smidt ud i det åbne svømmebassin. Det var en kold omgang.

Bortvisning fra skolen skete i flere tilfælde. Elever på Ollerup Gymnastikhøjskole blev opdraget til at føle pligt og ansvar overfor sig selv og sine omgivelser.

En tid var jeg med på Niels Bukhs elitehold. Et gymnastikhold, som var kendt verden over for sine opvisninger i den primitive gymnastik. Det var en meget hård træning. Der var en præcision i øvelserne, som ingen andre end Niels Bukh kunne frembringe. Holdet bestod af elever fra tidligere årgange og enkelte nye fra sidste årgang.

Man blev indkaldt til skolen til træning før de planlagte opvisningsture. Jeg var med på en danmarkstur: Indvielse af KB-Hallen i København, opvisning ved jubilæumsdyrskuet på Bellahøj, opvisning i Viborg og Hjørring. Der var ofte to opvisninger samme dag.

Næste tur gik til Tyskland: Hamburg og Lübeck. I Lübeck var den ene opvisning udelukkende for politifolk og den næste for militærpersoner. Da vi marcherede ind på det lukkede stadion, rejste alle sig og gjorde stram honnør. Der gik et gys igennem mit unge sind.

Det blev forstærket, da vi om aftenen gik tur i gaderne. Militær overalt.

Støvletramp. Militære køretøjer. Demonstrationer og hyldest til føreren, Adolf Hitler.

Niels Bukh blev grebet af den stærke aktivitet. Tyske ledere roste ham i høje toner og med honnør. Heller ikke han havde en følelse af, hvad der ville ske.

Niels Bukh tænkte, at det der skete i Tyskland under Hitlers førerskab, kunne vi have brug for hjemme i Danmark. Krisen i Danmark havde skabt en modløshed og en slaphed på flere områder. Niels Bukh gik ingen steder i verden ind til en opvisning uden, at det var med Dannebrog i spidsen. Han ville vise, hvad dansk ungdom kunne præstere. Han ville repræsentere sit land på en værdig måde.

Den tyske besættelse af Ollerup Gymnastikhøjskole, hans store livsværk, knækkede hans stærke natur. Hans tro på den danske ungdom og hans indsats for ungdommen var fremragende betydningsfuld.

Deltagerantallet på rejseholdet blev nedsat, og krigen satte en grænse for udlandsrejser. Jeg kom ikke med på flere opvisninger og rejste hjem til Nordgården.

Hjem til Nordgården

I 20 år brugte jeg min delingsføreruddannelse: Ledede gymnastik, idræt, boldspil og folkedans i idrætsforeningerne i Tune og Greve. Det var under meget primitive forhold i flere år. Gymnastiksale uden omklædningsrum, uden baderum og sparsomt med varme. Kammeratskabet, fællesskabet, sundheden og livsglæden var den samme.

Vi havde et godt kulturelt foreningsarbejde. Folkelige foredrag, sangafte-ner, film og fester havde stor tilslutning i landsbysamfundet. Jeg blev kasserer for idrætsforeningen og senere formand. Der var brug for alt det, jeg havde lært på mine skoleophold.

I 35 år var jeg julenisse og legede med børnene ved foreningernes juletræsfester. Det var et af højdepunkterne, når døren gik op, og julemanden kom ind med sækken og delte godteposer ud. Det var rart at føle alle de mange små hænder og varme smil. Jeg brugte de samme lege hvert år.

Det var lige festligt hvert år. Jeg kunne det hele udenad. Forældre og bedsteforældre fulgte med i alt, hvad deres børn foretog sig. De glædede sig.

Det var ikke en almindelig opgave for en sognerådsformand at være julenisse, men i Tune var det i min tid noget helt naturligt. Det gav et stort personligt venskab.

I bestyrelsesarbejdet var jeg sammen med Birte, som senere blev min kone. Hun var datter af læge Tuxen. Vi havde fælles interesse i gymnastikken og foreningsarbejdet.

Birte havde studentereksamen fra Roskilde Katedralskole og fik sin uddannelse på Kærehave Husholdningsskole.

Hjemme på Nordgården skete der væsentlige ændringer i driften. Der blev plantet fem tdr. land med frugttræer. Der blev dyrket fem tdr. land med grøntsager. Det var særlig løg og ærter. Det var en stor forbedring af økonomien: Afsætningen var i flere år særdeles god.

Vi fik malkemaskine og flere nye maskiner, som lettede driften. Min broder blev uddannet som gartner og deltog i fritiden i planlægningen af driften. Der var også kommet en lillebror (1926).

Det blev ham, der overtog Nordgården i 1956. Min far så helst, at en af drengene var hjemme på gården. Det gav en binding, der var god for ham, men det kunne hæmme vores uddannelsesmuligheder.

I april 1939 deltog jeg på elitegymnastikholdet i Dansk Idrætsforbund jubilæumsstævne i KB-Hallen. Der var opvisninger fra alle de nordiske lande.

Juli samme år deltog jeg på et stort landshold fra de danske gymnastikforeninger i en jubilæumsfest for den svenske gymnastiks grundlægger, Per Henrik Ling, i Stockholm.

Der var 2000 deltagere fra Europa. Det tyske gymnastikholds øvelser bar tydeligt præg af udviklingen i Tyskland. Musikken var hård, og øvelserne kraftigere end de øvrige hold præsterede.

Ved afslutningen var de 2000 fordelt til fester på alle byens hoteller. Hvert sted var der repræsentanter fra de enkelte deltagerlande. Det var festligt og kammeratligt. Vi dansede med piger, som talte et andet sprog, vi var fælles i glæden ved at være sammen til et sådant stævne. Fælles i glæden ved at være gymnaster.

2. verdenskrig

Kun to måneder senere udbrød den 2. verdenskrig. De selv samme unge mennesker skulle føre krig mod hinanden.

Sognefogeden i Tune kom med den røde mødebefaling. Jeg skulle omgående møde på gardehusarkasernen i København.

Der var en meget nervøs stemning på kasernen. Der gik flere dage, inden vi fik udleveret våben og udrustning. Først blev vi indkvarteret i Nordsjælland. Det var med overnatning på halmlofter eller i lader.

Vi følte den usikkerhed, som prægede den ansvarlige forsvarsledelse. Øvelserne var ikke særlig omfattende, selv om vi trængte til en optræning.

Senere blev vi indkvarteret i Næstved. Jeg blev indkvarteret i Brandelev på en lille gård. Vi var kun to soldater. Der fik vi rigtige senge og ophold hos familien. Opholdet varede i to måneder.

Jeg hjalp til med arbejdet i staldene. Ejeren var ungkarl, og hans mor pas-

sede huset. Vi kom til at høre til i familien og har haft forbindelse dertil til deres død.

Flere soldaterkammerater har holdt forbindelsen igennem 50 år og var samlet til jubilæumsfest 1985 på husarkasernen i Næstved. Sådan en dag kommer minderne frem. Vi har udviklet os vidt forskelligt, og dog er der stadig noget af os selv fra rekruttiden.

Lige før jul blev de fleste indkaldte soldater hjemsendt med uniform og nogen udrustning. Man skulle være parat til en mobilisering.

Besættelse og befrielse

I april 1940 kom den tyske besættelse af Danmark. Jeg gik i marken og lavede indhegning til kørerne, da en stor styrke tyske jagere drønedede ind over os. Da jeg kom hjem og hørte i radioen, hvad der var sket, blev der stille i stuen. Hos mor og far var det minderne fra sidste krig, der meldte sig. For mig var det tanker om, hvad der var min pligt overfor hjem og fædreland.

Det, som jeg havde lært ved militæret, på højskolerne og i ungdomsarbejdet, blev vendt en omgang. Der blev manet til ro og orden. Heroiske kampe blev standset. Der blev trampet på vores nationale følelser.

Det var farligt at sige besættelsesmagten imod, ja, bare at blive mistænkt derfor. Mange mennesker blev anholdt og ført til koncentrationslejre eller fængsel, begge dele under brutal tortur og helt umenneskelige forhold.

Det skete, hvis man havde skjult forfulgte medborgere, flygtninge eller f.eks. folk af jødisk afstamning.

Det skete ved transporter over sundet, hvor særligt fiskere og søfolk gjorde en fremragende indsats. Mange transporter gik godt trods minespæringer og bevogtningsfartøjer. Det krævede mod og koldblodighed.

Landets varebeholdninger svandt fra dag til dag. Vi fik rationeringer og erstatningsvarer. Tobak blev lavet af kirsebærblade, og mange forsøgte sig med hjemmelavet tobak. For ikke-rygere var det en plage. Kaffe blev lavet af korn og sukkerroer. Afsavn var et kendt begreb. Fællesskabet styrkedes. Man hjalp hinanden. I foreningerne havde vi alsang. Der var fuldt hus, og vi sang de danske sange hele aftenen.

Vi samledes til hemmelige, såkaldte illegale møder under total mørklægning. Der var altid en hemmelig udgang. Der blev udvekslet oplysninger om krigens forløb og om modstandsbevægelsens arbejde. Vi uddelte illegale blade skrevet på gamle skrivemaskiner på pulterkamre og andre skjulte steder.

Koldblodigt voksede modstanden imod besættelsesmagten. Der blev dannet modstandsgrupper overalt i landet. Sabotage mod virksomheder, der gavnede værnemagten f.eks. ved produktion og transport, blev organiseret og gennemført.

Forbindelsen til de allierede og til danskere i udlandet blev udbygget dag for dag. Det gjalt våbenmodtagelse og angrebsplaner.

Samtidig strammede besættelsesmagten deres overgreb. De danske ordensmyndigheder blev likvideret, mange gode danske borgere mistede livet i en heltemodig kamp. Begrebet 'stikkere' var modbydeligt.

Hos os havde vi en lille modstandsgruppe, som samledes hos naboen til øvelse i våbenbrug og forberedelse til modstandsopgaver. Når vi gik over markerne derhen, var det enkeltvis og med udseende af, at vi var på markarbejde.

Området var forholdsvis fredeligt, så vi kom ikke ud i de store krigssituationer. I tre måneder havde vi en estlænder boende hos os. Vi har aldrig hørt fra ham siden.

Ingen kunne forudse, om Danmark ville blive krigsskueplads, og hvordan besættelsesmagten ville opføre sig i en sådan situation. Da vi nåede kapitulationen, gik det uden det helt store ragnarok. Befrielsen den 4. maj 1945 var en lykkelig dag.

Opgøret med stikkere og værnemagere var speciel. Frihedskæmpere hentede dem på deres bopæl. De blev stuvet sammen på lastvogne og kørt gennem gaderne. Ved afhøring blev de groveste anholdt. Det var en ynke, at se de mennesker, som havde svigtet deres land. Der skete dog også fejltagelser.

Der blev tændt lys i vinduerne. Mørklægningen blev fjernet, der var fest og glæde i Danmark. Besættelsen har lært os alt om, hvad det betyder at miste sin frihed.

Det er et lyspunkt, at der ikke i 40 år har været krig imellem de europæiske lande. Demokrati er det bedste værn vi har. Demokrati som omgangsform, som ledelsesform og som styringsform. Et demokrati, hvor man respekterer hinandens meninger og tilværelse og samarbejder efter velovervejede beslutninger.

Bryllup

I 1942 blev jeg gift med Birte. I nogle år ledede jeg pige-gymnastik. Birte var en dygtig gymnast på et af holdene. Vi var sammen i ledelsen af idrætsforeningen. Var sammen til fester og baller.

Hendes hjem var et lægehjem. Det var dengang noget over det almindelige. Jeg havde mine vaner fra bondehjemmet. Den fine opdækning med sølv-tøj og fine duge på bordet virkede overvældende.

Der var sukkertang i sukkerskålen. Den kunne jeg ikke rigtig styre, så Birte hviskede: »Tag med fingrene.« Samtalen var også anderledes. Man så mere 'teknisk' på sygdomme. Jeg håbede, jeg ville blive forskånet for sygdom, og det er hidtil lykkedes.

Vores bryllup i 1942.

Birte havde selvfølgelig også sine betænkeligheder i mit hjem: Snakken om tyre og køer og en anden politik.

Ved vores bryllup talte præsten meget om, hvor forskellige vi var. Han tænkte sikkert mest på vore forældre. Jeg synes nu, at vi passede udmærket sammen.

Ved bryllupsmiddagen var flere talere inde på det samme angående vores forskellige baggrund. Bryllupsgaverne bar tydeligt præg af krigens rationeringer og vareknaphed. De var hentet frem fra skufferne.

Da far og jeg sad i kirken og ventede på det store øjeblik, hvor bruden blev ført ind, sagde far: »Jeg har glemt at tage galocherne af. Kan jeg puffe dem ind under prædikestolen?« »Nej, træk bukserne ned over dem,« hviskede

jeg. Det gjorde han ved at vrikke lidt i sædet.

Så kom præsten, og vi rejste os og hilste. 'Svup' sagde det, og bukserne røg på plads. Præsten lod som ingenting, og det gjorde vi også, måske lidt beklemt.

Grønshøjgård

Halvanden måned før brylluppet havde vi købt Grønshøjgård i Tune. Den er på 45 tdr. land og ligger to km vest for byen. Gården var meget forsmømt, men der var en god kvægbesætning.

Gården ligger midt i marken. Det er en driftsmæssig fordel. Det var en vanskelig tid at overtage en landejendom på. Vi kunne få 200 kg kali og 1000 kg kalksalpeter pr år. Kraftfoder til køerne var en lille tildeling af kødbenmel. Der var afleveringspligt af korn. Brændsel var stærkt begrænset.

De forsømte bygninger gav mange vanskeligheder i den daglige drift. Opslidte maskiner var med til at gøre arbejdet besværligt. Vi lagde en plan, hvorefter maskiner og bygninger skulle forbedres. Det private kom i anden række: F.eks. indlagt vand i 1946, bil 1961, toilet og bad 1962, centralvarme 1967.

Vi har haft gode medhjælpere gennem årene, og tre dejlige børn rykkede ind i fællesskabet. De var med i arbejdet og med til at øge glæden i den

hjemlige tilværelse. Der har ikke været direkte økonomiske problemer, men en jævnt stigende fremgang. Det var det alsidige landbrug med hovedvægten på kvægavl. Vi fik mange præmier på dyrskuerne og solgte mange avlsdyr til udlandet.

Tillidsposter

Jeg kom med i næsten alle de opgaver, som hørte med i det lokale samfund: Snefoged, opkræver for brandkassen, i bestyrelsen for Brugsen, kontrolforeningen, Venstre, vælgerforeningen, formand for idrætsforeningen, hesteforsikringen, gødningsforeningen, formand for Allershøj Mejeri, kvægavlsforeningen og foderstofforeningen.

I foreningernes protokoller så jeg min farfar, Niels Hansen, som medstifter, og selv oplevede jeg at være med til at nedlægge eller overføre disse til større enheder.

Marshallhjælpen fra USA satte sving i udviklingen på de produktive områder, men så kom strukturændringerne. Altså blev opgaverne først at investere og aktivere i foreningerne, og senere at finde det rette tidspunkt for nedlæggelse eller overgang til større enheder.

Det var lærerigt at være med i ledelsen af det lokale foreningsliv. Man lærte at lytte, lærte at lede, at træffe afgørelser og lærte noget om andre mennesker.

Strukturændringen, nedlæggelsen af landbrug og små erhvervsvirksomheder, er et kulturelt tab for landsbysamfundet, ja, også for samfundet som helhed.

De mange folkelige bevægelser og mine skoleophold påvirkede mig så stærkt, så jeg troede, at man kunne klare sig ved at være upolitisk. Det blev jeg klar over, at man ikke kunne, hvis man ville have indflydelse i det offentlige liv.

Selv om liberalismen har fået nogle alvorlige skrammer, meldte jeg mig ind i Venstre. Frihed til selv at vælge, hvad man vil være bundet af og frihed under ansvar, det skaber de bedste samfundsværdier.

Tune sogneråd

I 1950 blev jeg valgt til medlem af Tune sogneråd. Som sagt var jeg meget aktiv i ungdomsarbejdet, derved kom der nogle nye stemmer til Venstre. Partiet fik tre ud af syv mandater.

Når man går ind i kommunalpolitik, er det helt overvejende, fordi man gerne vil være med til at skabe trivsel og gode vilkår for borgerne i kommu-

nen. Et godt kendskab til samfundslivet burde være en betingelse. Man bør uddanne sig dertil.

Tune Kommune fik fast ansat sekretær i 1946. Inden den tid havde sognerådsformanden sagerne liggende hjemme i skrivebordsskufferne. Med ansættelsen af kommunesekretær fulgte også kommunkontor.

Det var i 20 år på et lille loftsværelse over skolen. Møblerne var gamle stive spisestuestole fra et dødsbo. Arkivet var en bunke mapper og papirer lagt i den orden de var brugt. Det virkede kun en kort tid, så blev det et rode-ri.

Sognerådsmøderne blev holdt om aftenen. Der var kun fire-fem punkter på dagsordenen. Som nyt medlem havde jeg ventet nogle bedre oplysninger om kommunen.

Der blev røget godt med tobak. Det var gratis, og den eneste løn man fik. Jeg startede som eneste passive ryger. Ved møderne var der altid god tid til bysletter, der manglede ikke orientering!

Skatteligningen blev foretaget af sognerådet. De fleste selvangivelser var en skønmæssig opgørelse. Indtægten var efter at skatten var trukket fra formuefremgang plus privatforbrug og forbedringer. Hvis det kneb lidt med indkomsten, skrev den radikale sognerådsformand nederst på angivelsen – gammel mand eller dårlig jord – så var skatterådet orienteret.

Der var en egen charme over 'torskegilderne', som vi kaldte tilsigelserne af skatteydere, som ikke tilfredsstillede sognerådets godkendelse.

Nogen blev sure, men det var sjældent, at nogen blev gået for nær. Det var de sparsommelige, det gik ud over. Det er det vel for resten stadig, når det gælder om at betale skat.

Skattelisten lå til eftersyn i Brugsen. Det sled på den og på gulvet, der hvor læserne stod og funderede. Skatteudskrivningen til kommunen fordelte man med 3/5 på fast ejendom og 2/5 på indkomst. Det bevirkede, at der ikke var særlig velvilje hos de større jordbrugere til at bygge skole eller andre investeringer.

Indtægterne regulerede man således at over 6000 kr. i skattepligtig indtægt, fik man en forhøjelse gradvis fra 5 til 50 pct. Under 6000 kr. fik man et tilsvarende nedslag. Det bevirkede, at større indtægter heller ikke var særlig interesserede i investeringer.

Beløbet kunne man læse på skattelisterne, hvordan man var kommet til det det, var sværere at se.

Kloakeringen foregik efter vaterpas med afløb til de lavere liggende marker. Der var kun få sociale sager til behandling.

Det var en særlig oplevelse at være skolekommissionsmedlem hos sin gamle skolelærer. Imellem eksamenstimerne fik vi kaffe i privaten. Hovedemnet i debatten var at bygge ny skole i Tune i henhold til skoleloven 1937.

Denne snak gik i 25 år til stor ærgrelse for lærer Nøhr – og stor skade for

de skolesøgende børn. Særundervisning og fornyelser var der ikke plads til og ikke vilje til hos byens ledelse.

Marshallhjælpen satte efterhånden gang i hjulene. Vi byggede alderdomshjem i Greve sammen med Greve og Karlslunde kommuner. Alderdomshjemmet blev kaldt for 'slottet'.

En stor del af byen blev kloakeret til mekanisk renselæg. Mange borgere var utilfredse med, at man nu også skulle betale for at komme af med vandet.

Skolespørgsmålet var også påtrængende i Snoldelev Kommune. Begge kommuner havde for lille børneantal til en passende skole. De to sogneråd tog ud og så på skoler. Efter lange og trange forhandlinger gik samarbejdet i stå. Skolens eventuelle beliggenhed blev årsag til uenigheden.

Gang i byggeriet

I 1959 havde vi en stor tømrermester i byen. Der var begyndt at komme gode lønninger. Man kunne få gode lån, man kunne holde bil, og man kunne få drømmen om eget hus på landet opfyldt. Det havde tømreren fundet ud af, at der var penge i. Han købte en landejendom på 12 tdr. land.

Der gik bud til sognerådet. Det var et kærkomment tilbud, for så kunne der blive flere børn til en ny skole. Udstykningen kom i gang. Grundene kom til at koste 3000 kr. De var hurtigt solgte.

Derefter købte tømrermesteren 35 tdr. land på Bakkegård. Grundene blev hurtigt solgt, og der blev givet byggetilladelse inden kloakproblemer og byggeomdning var løst.

Ejeren af Lundegård fandt ud af, at når ejeren af Bakkegård kunne sælge jord og få det godt på sine gamle dage, så kunne han også.

Et konsortie købte 30 tdr. land på Lundegård. Den radikale sognerådsformand gav udstykningstilladelse inden behandling af sagen i sognerådet.

Så gik det galt. Udstykningstilladelsen blev nægtet i byudviklingsudvalget og Boligministeriet. Konsortiet havde en dygtig sagfører, som fastholdt udstykningstilladelsens gyldighed og vandt sagen.

Københavns Kommune sad på vandindvindingsretten, og nabokommunerne gjorde indsigelser mod skitseforslag til kloakplan. Tune sogneråd manglede erfaring og ekspertise til at klare denne stærke udvikling.

Ved sognerådsvalget i 1962 var der nogle uoverensstemmelser ved stemmeoptællingen. Det var i det radikale parti. Man klagede til amtsrådet, og valget blev kasseret. Sognerådsformanden nedlagde sit mandat, og jeg måtte overtage hvervet.

Der blev afholdt omvalg, og jeg blev enstemmigt valgt til sognerådsformand. Jeg fik virkelig travlt som sognerådsformand. Nyt kommunekontor,

uddannet kommunesekretær, uddannet kommuneingeniør og nyt personale. Udarbejdet dispositionsplan, kloakplan, nyt skolebyggeri og omlægning til kommunale udstykninger.

Sognerådet, eller rettere kommunen, købte fem-seks gårde til udstykning til parcellhuse og offentlige formål. Priserne var 30.000 kr. pr. tdr. land. De dyreste grunde kom til at koste 40.000 kr. Prisen var kostprisen. I 1980 kostede en grund i Tune 350.000 kr. Det var markedsprisen.

Sognerådet antog en byplanarkitekt, som var overgået til selvstændig virksomhed. Han kendte de snørklede veje gennem byudviklingsudvalg, egnsplanmyndigheder og Boligministeriet. Jeg kendte ham fra de mange møder med myndigheder.

Planen gik ud på en udvikling på 10 pct. årlig og tilsvarende udvikling af administration og offentlig service. Forbavsende hurtigt opnåede vi en godkendelse. Den økonomiske udvikling var med os.

Ved valget i 1966 blev jeg genvalgt til sognerådsformand.

(A et, B et, C et, Fv et, Venstre tre). Det var det vi i dag kalder borgmestereffekt.

Kommunalreformen

Alt gik efter planerne, men så kom kommunalreformen, ca. 1450 kommuner blev til 275. Roskilde Amtsråd anbefalede, at vi fik en kommune imellem Roskilde og Køge Bugt kommunerne, og det planlagde vi et samarbejde efter.

Så kom der et krav fra Roskilde om, at både Vindinge og Vor Frue kommuner burde tilsluttes Roskilde.

Det fulgte reformkommissionen og dikterede, at Tune skulle tilsluttes Greve og Karlslunde kommuner.

Der forelå nogle helt astronomiske prognosetal, som heldigvis aldrig er blevet til noget. De tre byer havde i 1970 tilsammen 20.000 indbyggere, i dag er vi 43.000. Prognoseerne sagde 76.000 i 1983. Roskilde regnede med 106.000 indbyggere i 1990. Der er 49.000 i 1983.

Vi planlægger alt for meget efter prognoser. Sammenlægningen var en stor overraskelse for alle tre kommuner. Karlslunde førte sag mod staten, men tabte den.

Borgmester i den nye storkommune

Borgmestervalget i den nye Greve Kommune, var en af de hårdeste prøvelser i mit liv. Fra Venstre indstillede vi advokat Jørgen Bach som

borgmester. Han fik de fleste stemmer. Han var kendt med arbejdet i en Køge Bugt kommune. Han var blevet venstremand og anerkendt som en dygtig jurist.

De konservative havde selv en kandidat og Socialdemokratiet ville ikke stemme på Jørgen Bach. Der var mange nervepirrende møder, og vi kom tæt på konstitueringsmødet.

Så gik der panik i venstregruppen. Man blev nervøs for, at Socialdemokratiet og de konservative skulle gå sammen og vælge en konservativ borgmester.

Ved et møde imellem konservative og Venstre og radikale lavede de tre partier en konstitueringsaftale med mig som borgmester. Det var absolut ikke med min vilje, men Venstre ønskede det for at få borgmesterposten.

Socialdemokraterne blev sure og ville pludselig stemme på Jørgen Bach. Bach ledede konstitueringen, og jeg blev valgt som borgmester. Det var ikke rart, at Venstre var splittet. Jeg var fanget i en uhyrlig situation. Jeg kunne være flyttet fra kommunen eller fundet på andre udveje, men jeg var kun en lille brik i et stort spil.

Så fandt socialdemokraterne på at klage til Indenrigsministeriet over afstemningsformen ved konstitueringen. Den var foretaget ved håndsoprækning. Selv om ministeriet tidligere, på forespørgsel, havde udtalt, at hvis man var enige derom, kunne man godt stemme ved håndsoprækning, udtalte man nu, at det skulle være skriftligt, og at der kunne holdes omvalg, hvis man ønskede det. Ingen havde nævnt et ord om skriftlig afstemning ved det afholdte konstitueringsmøde. Altså ny konstituering!

Der blev afholdt et nyt konstitueringsmøde. En grundejerforeningsformand blev lovet fliser på foreningens område for at stemme på Jørgen Bach. Bach blev valgt, og jeg blev menigt medlem efter to måneder som borgmester i den nye storkommune.

Det var faktisk en lettelse. Bach ville ikke have kunnet leve med et nederlag på samme måde. Samarbejdet i det nye byråd blev, som det var i andre storkommuner, præget af den større afstand mellem borgere og byråd.

Samarbejdet i forvaltningen var præget af indplaceringerne ved flytning fra egen kommune til storkommune. Der var en interesse hos byrådsmedlemmer i at tage mere hensyn til eget område end til hele kommunen.

Der var et godt økonomisk grundlag i Greve Kommune. Gode indtægter hos borgerne og store arealer købt til udstykninger. Udviklingen gik hurtigt. Der blev bygget en ny skole næsten hvert år, nyt rådhus og mange børneinstitutioner

Jeg var medlem af byrådet i fire år og var med til at lægge planer for en mere behersket udvikling. Det gik bedre for Tune i storkommunen, end jeg havde ventet, men selv med den bedste vilje tager det en generation at jævne de gamle kommuneskel.

Amtsrådet

Fra 1974 til 1982 var jeg medlem af Roskilde Amtsråd. Der var et godt samarbejde mellem de fire gamle politiske partier. Amtsborgmesteren var socialdemokrat og delegerede opgaver ud, så hver af de fire partier havde en formandspost.

Jeg var så heldig at blive formand for undervisnings- og kulturudvalget og medlem af socialudvalget. Netop lige de opgaver som havde min store interesse i amtsrådet. Det var en tid, hvor netop mange opgaver indenfor disse områder ifølge kommunalreformen, blev lagt ud til amterne.

Der blev i den periode bygget tre nye gymnasier og ombygget og udvidet to gymnasier i Roskilde Amt. Forberedelseskurserne var i en rivende udvikling. Det var min store interesse, at børn i området fik gode muligheder for en videregående undervisning, og at mennesker med almindelige skolekunderskaber kunne få en udvidelsesmulighed.

Det var en tid, hvor der ikke var de store besparelserforanstaltninger i amtskommunen. Der var velvilje i amtsrådet overfor alle gode forslag fra undervisnings- og kulturudvalget. Jeg havde dygtige mennesker i forvaltningen, og intet 'forstudie' blev forsømt. For mig var det en enestående oplevelse, set med de sparsomme skoleforhold jeg selv havde oplevet som baggrund.

Af andre opgaver som blev lagt ud til amterne og udført i kulturudvalgene, kan nævnes teaterloven, musikloven, museumsloven, Amtscentralen for Undervisningsmidler, skoletjenesten, specialundervisning osv. Det vigtigste var, at opgaverne blev løst tættere på borgerne. At brugermulighederne kom tættere på.

Jeg ved godt, at borgerne kender for lidt til amterne. Det står slet ikke i forhold til den betydning det kulturelle arbejde har. Det er det forebyggende i den sociale udvikling.

Som medlem af amtets kunstudvalg var jeg med til at købe kunst til amtsudsmykning. Kunsten er kulturens blomst. Den bør have en god plads i vort samfund.

I socialudvalget oplevede jeg, at der i forvaltningen i 1974 var ansat fire personer, det blev til 75 i løbet af fem år. De nye opgaver var sygesikringen, socialcenter, særforsorgen, revalideringen, pensioner og andet.

De institutioner, som amterne overtog fra staten, var i en meget ringe forfatning. Opgaverne var at forbedre dem og opføre nye. Det kom senere i gang og fik ikke så hurtig en udvikling som institutionerne på undervisnings- og kulturområderne. Overdragelsen var ret så langsommelig. Staten holdt igen, måske mest på grund af overflødiggørelse af personalet.

Klientellet i den sociale sektor er blevet hårdere ramt end tidligere. Flere overlever trafikulykker og svære fødsler, og arbejdsskader er blevet hyppigere og mere kendte.

Fra min 70 års fødselsdag i 1984.

Det stiller store krav til institutionerne og personalet. Det gør et stærkt indtryk at komme tættere på den sociale sektor. Arbejdet i den undervisningskulturskabende sektor er forebyggende for det sociale, også det helbredende prioriteres højt.

Der er mere plan i amtsrådsarbejdet end i de gamle sogneråd. Udvalgmøderne er lagt som dagmøder med diæter. Det er rart at have aftenene fri. På den anden side går det ud over det private dagarbejde.

Udvalgene har meget store beføjelser. Det er yderst sjældent, at en sag bliver omgjort i amtsrådet. I undervisnings- og kulturudvalget på syv medlemmer var seks forskellige partier repræsenteret.

Jeg fik brug for smidighed og samarbejdsevner. Der var brug for menneskekundskab.

Strukturændringer

Strukturændringerne gik hurtigt også i landbruget. Det var hjemme i bedriften og i organisationerne. Sammenlægning, nedlæggelse og fusion var hyppige begivenheder.

Der blev valgt repræsentantskaber. Medlemmerne kom længere fra deres organisation eller forening. Det gik ud over de ideer, der ligger til grund for

andelsbevægelsen. Der stilles store krav til lederne. Specialiseringen gør sektoren mere sårbar. Fordelene er den produktive, handelsmæssige og politiske indflydelse.

Jeg var i nogle år med i ledelsen af D.L.G., Topsikring, Østifternes Brandforsikring, Landsudvalget for Kvæg, De østlige øers kvægavlssarbejde og dommer ved landets dyrskuer.

Med amtspolitiske udvalg rejste jeg til Norge, Sverige, Island, Schweiz, Belgien og Tyskland. Det hører med til god uddannelse at se og høre, hvordan man har det i andre lande.

Hjemme i bedriften oplevede vi, at kone og mand blev alene på gården. De røde køer måtte sælges, og en maskinstation overtage markarbejdet.

Roskilde Sparekasse

I 1962 blev jeg medlem af Roskilde Sparekasses tilsynsråd. Det var et selvsupplerende råd. Det vil sige, at det siddende råd selv valgte nye medlemmer, når der var naturlig afgang.

Gårdejer Verner Andersen, Gundsølille, som er en meget anerkendt organisationsmand, kom og spurgte, om jeg ville være medlem af Roskilde Sparekasses tilsynsråd. Jeg vidste egentlig ikke så meget om opgaven, men sagde ja tak og modtog tilbudet.

Årsmøde i Sparekassen.

Den første tid var det den gamle rodfæstede sparekassevirksomhed. Tilsynsrådet ansatte direktion og overordnet personale, samt tilså, at bank- og sparekasseloven blev overholdt. Der blev kun ydet lån mod absolut sikkerhed. Tilsynsrådet skulle godkende alle lån på over 2000 kr. Mindre lån blev forelagt til efterretning. Vi var to landmænd i rådet. Vi behandlede landbrugslån, ofte med besigtigelse inden forelæggelse for rådet.

Senere kom der gang i udviklingen. Der blev oprettet filialer i oplandet. Det blev efterhånden til 18 i alt. Hovedsædet i Roskilde blev ombygget efter helt moderne principper og det nyeste tekniske udstyr.

1970 blev jeg valgt til formand for Tilsynsrådet. Det gav mig et tæt samar-

bejde med direktionen og et nært kendskab til hele sparekassen og de 220 ansatte medarbejdere.

Jeg havde faste møder hver uge med direktøren, hvor jeg fik en orientering, om hvad der foregik i sparekassen. Der var flere repræsentative opgaver. I flere år var jeg medlem af Danmarks Sparekasseforenings Repræsentantskab.

1975 fik vi den nye bank- og sparekasselov. Det gav sparekasserne ligestilling med bankerne. De kunne udføre forretninger, som ellers var forbeholdt bankerne.

Det gav sparekasserne hårdt tiltrængte udviklingsmuligheder.

Forskellen er nu kun, at sparekasserne er selvejende institutioner, og at de ikke har nogle aktionærer, som skal have udbytte.

Der blev et indskydervalgt repræsentantskab, som blandt sine beføjelser havde valg af bestyrelse. Bestyrelsen afløste det tidligere tilsynsråd, og jeg blev valgt til bestyrelsesformand. Omstillingen krævede en udvidet efteruddannelse af personalet.

Bestyrelsens arbejde blev mere behandling af udviklingsplaner, markedsføring og organisationsplaner.

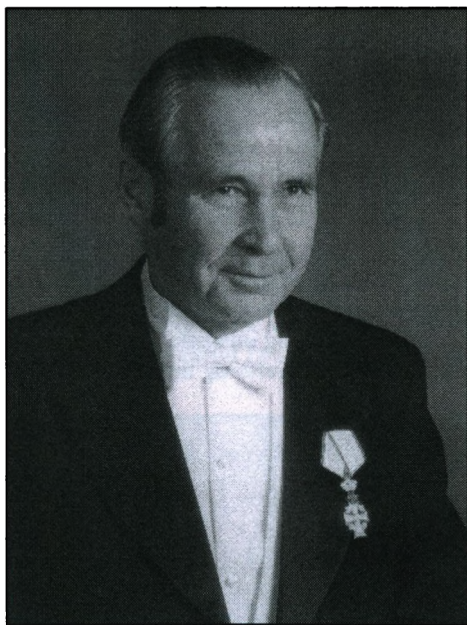
Direktionens udlånsbeføjelser kom efterhånden op på to mio. kr. Sparekassen løb ind i mange store tab på erhvervslån.

Det var lige i den værste krise for erhvervslivet, man kom i gang med i større grad at yde disse lån.

Roskilde Sparekasse er den største sparekasse i landet, som ikke er fusioneret. Vi har en dygtig direktion og gode medarbejdere. Indlånskapitalen er over 1,5 mia. kr. Det er en særdeles tilfredsstillende udvikling.

Roskilde Sparekasse fejrede den 3. november 1983 100 års jubilæum. Det var med en respektabel fortid – og vel rustet til en krævende fremtid.

Det var mig en stor glæde og ære, at Hendes Majestæt Dronningen udnævnte mig til Ridder af Dannebrogordenen den 7. oktober 1983. Jeg er meget taknemlig derfor.

7. oktober 1983 for modtagelsen af Dannebrogordenen.

Den tredje alder

Hermed var vi kommet til en periode der må ses som et naturligt vendepunkt i Birtes og mit liv. Jeg nærmede mig 70 års alderen og så det som naturligt, at vi i tide planlagde det, der nu kaldes 'Den tredje alder'.

Jeg opstillede ikke ved amtsrådsvalget i 1982 og udtrådte dermed af Roskilde Amtsråd, hvor jeg havde haft sæde i otte år.

I 1985 sagde jeg farvel til bestyrelsesarbejdet i Roskilde Sparekasse, lidt vemodigt, men nu var min beslutning taget og jeg følte tiden var inde til at give plads til yngre, i lyset af de mange forestående ændringer indenfor pengeinstitutternes spændende verden også set

Jeg kunne – og ønskede – naturligvis ikke helt at opgive mine udadvendte aktiviteter, deltagelse og indflydelse på det mere lokale foreningsliv.

Fra et ferieophold i Venedig.

Så tidligt som i 1973 var jeg med til at starte Lions Club i Greve, et par år senere blev jeg opfordret til, at vi skulle starte en tilsvarende og selvstændig klub i Tune. Lions Club er en humanitær klub/forening for selvstændige erhvervsdrivende og personer i ledende stillinger.

For at blive medlem skal man

opfordres og godkendes dertil af klubbens bestyrelse.

I otte år var jeg formand for Tune pensionistforening og i en årrække medlem af Greve Lokalhistoriske Forenings bestyrelse.

Birte og jeg havde et meget stort ønske at få mere tid til vore tre børn og syv børnebørn, der er bosat 'så langt væk' som på Bornholm, på Fyn og i Knabstrup.

Rejser var også et af vore ønsker.

Begge ønsker har vi fået indfriet, især efter at dyrene blev solgt, og vi dermed ikke havde de mange daglige opgaver på gården.

Gården blev solgt og vi flyttede til Tinggårdsparken.

På vore mange rejser har vi været vidt omkring. Inden jeg helt forlod det politiske arbejde var jeg på flere studierejser, til bl.a. Island, Amerika og Rusland. Sammen har vi været i de fleste europæiske lande, jeg tror det blev til i alt 23, vi har dog aldrig været i Polen. Rejser vi har haft megen stor glæde af.

Vi har haft megen stor glæde af at rejse sammen. De fleste rejser var med 65-Ferie, som foregik i bus, en enkelt gang dog med fly, det var en otte-dages til Rom.

De seneste år har jeg desværre haft nedsat helbred, og derfor er det nu fra 'sidelinien' vi følger med i det politiske og foreningslivet.

Sammen lever Birte og jeg nu et stille liv i vort hjem, omgivet af mange gode minder fra et spændende, begivenhedsrigt og aktivt liv. ■

Tidligere udgivne gule hæfter

1	Greve sogn – 1836	Ole Eriksen og G. Gregersen
2	Greve sogn – folketællinger 1801	Ole Eriksen og G. Gregersen
3	Kildebrønde sogn – 1836	Ole Eriksen og G. Gregersen
4	Oeders Efterretninger 1771	Ole Eriksen og G. Gregersen
5	7 soldaterbreve fra 1864	Gunnar Petersen
6	Tune sogn – 1836	Ole Eriksen og G. Gregersen
7	Karlsunde sogn – 1836	Ole Eriksen og G. Gregersen
8	Samtale med Maren Petersen	Ole Eriksen
9	Forsamlingshuset 'Godthaab's start	Ole Eriksen
10	Bybranden i Kildebrønde	Bjørn Helles
11	Tiggerliy i gamle dage	Meta Nielsen og Ole Eriksen
12	Vilhelm Pedersen	Bjørn Helles
13	'Strandgreven'	Ole Eriksen
14	Sønderholm boplads	B. Andersen og L. Pedersen
15	'Kaldet følger enken'	E. Doberck
16	Greve Hospital	Ole Eriksen
17	Da Greve-Kildebrønde blev storkommune	Frode Hansen
18	Karlsunde Landsby	Inger Vestergaard
19	Et livstestamente	G. Gregersen
20	Elev i Mosede skole	Gudrun Jensen
21	Erindringer om Mosede Fort	Halvor Boiehøj
22	Erindringer fra min barndom – 1	Kirsten Petersen
23	Erindringer fra min barndom – 2	Kirsten Petersen
24	Erindringer fra min barndom – 3	Kirsten Petersen

25	Tune-sprøjten	Poul Gehl
26	Karlsunde skole 1742-1942	Valdemar Mortensen
27	Michael Vulf Giøer legat	E. Doberck
28	'Josef' og 'Illegalt til Sverrig'	Halvor Boiehøj
29	Flugten til Sverrig	Bjørn Helles
30	Mosedede Politi 1935-1985	Ole Eriksen
31	Dobbeltmorderen på Kildebrønde mark	Bjørn Helles
32	De svenske soldater på Greve-egnen	Bjerg-Helms
33	2 kvindeskæbner fra Hedeboegnen	Inge-Lise Overballe
34	Ryg og rejs – en pibe tobak i Køge Kro	Karl Johan Rubæk
35	Valentinere på Gjeddesdal 1822-1927	Carl Erik Andresen
36	'En velnæret Arbejder er som en kjernefodret Hest'	Carl Erik Andersen
37	Lidt om Tune i gamle dage	Johannes Hansen
38	'Søfryd' og Anker Christensen	Ole Eriksen
39	Et gammelt kort	Ole Eriksen
40	En Hundiedrengs erindringer – 1	Johannes Sørensen
41	En Hundiedrengs erindringer – 2	Johannes Sørensen
42	Bogbussen i Greve Kommune	Kirsten From Christensen
43	Oldermandslav i Karlsunde	Bente Bay Jørgensen
44	Hundige Kirke	Peder Egelund
45	Oldermandslauget i Tune	Jakob Kjær
46	Greve Teater	Axel Weis Bjerrum
47	Rosenvang, Greve Strand	Peder Egelund
48	Erindringer fra min barndom i Greve	Hanne Hansen
49	Grundejerforeningen Eriksminde 40 år 1963-2003	Flere forfattere

ISSN 0906-6500

